

BEDEN EĞİTİMİ VE DİĞER BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF AGGRESSION LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION AND OTHER BRANCH TEACHERS

Doç. Dr. Mehmet YILDIRIM

Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, mehmet2682@hotmail.com

Yozgat / Türkiye

ORCID: 0000-0002-9707-6540

Serap KIZILAY

Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

serapademkizilay@gmail.com

Yozgat / Türkiye

ORCID: 0000-0001-8470-0554

Özet

Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat il merkezinde görev yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenleri içerisinde online anket çalışmasına gönüllü olarak katılım gösteren 230 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “demografik bilgi formu (Cinsiyet, Yaş, Kademeniz, Kurum türü, Branş, Algılanan aylık gelir düzeyi, Daha önce lisanslı olarak spor yapma, Lisans türü, Mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz, Kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz” ve katılımcıların saldırganlık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak ise Madran (2012) tarafından Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan ‘Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği’ kullanılmıştır. Veriler istatistiksel analizler için SPSS 20.0 paket programına aktarılmıştır. Analizlere başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin 1.159 ile 1.137 arasında olduğu tespit edilmiş ve normal dağılım sergilediği belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans analizi, yüzde analizi, t testi, Anova analizi kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda; katılımcıların en çok sözel saldırganlık sergilediği ($\bar{X}=2.48$), genel olarak ise saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu ($\bar{X}_{top}=2.21$) tespit edilmiştir. Cinsiyet, branş, daha önce lisanslı spor yapma durumu, mesleği isteyerek yapma ve kişilik değişkenlerine göre katılımcıların saldırganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Yaş, kademe, kurum, algılanan gelir düzeyi ve lisans türü değişkenlerine göre ise anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, Öğretmen, Beden Eğitimi

Abstract

The aim of this study is to examine the aggression levels of physical education and other branch teachers. The study group of the research consists of 230 teachers who voluntarily participated in the online survey among the physical education and other branch teachers working in the city center of Yozgat in the 2022-2023 academic year. As a data collection tool in the research, "demographic information form (Gender, Age, Level, Institution type, Branch, Perceived monthly income level, Doing sports with license before, Type of license, Did you choose your profession voluntarily, What kind of personality do you see yourself as" and the 'Buss-Perry Aggression Scale', the reliability and validity of which was studied in Turkish by Madran (2012), was used to determine the aggression levels of the participants. The data were transferred to the SPSS 20.0 package program for statistical analysis. Before starting the analysis, skewness and kurtosis values were examined in order to examine whether the data showed a normal distribution. It was determined that the skewness and kurtosis values of the scale were between 1.159 and 1.137 and showed a normal distribution. Frequency analysis, percentage analysis, t test, Anova analysis were used to analyze the data. As a result of the analyzes carried out; it was determined that the participants exhibited the most verbal aggression ($\bar{X}=2.48$), and the aggression levels were generally low ($\bar{X}_{top}= 2.21$). Statistically significant differences were found between the aggression levels of the participants according to gender, branch, previously licensed sports status, willingness to do the job and personality variables ($p<0.05$). No significant differences were found according to the variables of age, level, institution, perceived income level and license type ($p>0.05$).

Keywords: Aggression, Teacher, Physical Education

GİRİŞ

Saldırganlık insanlığın ilk gününden beri var olan, günümüzde de devam eden ve gelecekte de varlığını sürdürecektir olan bir davranıştır. İnsanlar kendilerini korumak, hayatta kalmak veya diğer insanlara üstünlük kurmak amacıyla saldırgan davranışlara başvurabilirler. Saldırganlık davranışının yelpazesine baktığımızda çocukların sokakta oynadığı oyunlardan tutun da devletler arası savaşlara kadar olan geniş bir yelpazeye sahip olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle, saldırganlık davranışı birçok araştırmacı tarafından sıklıkla çalışılan konulardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saldırganlık davranışı üzerinde araştırma yapan araştırmacı sayısının çok fazla olması, bu davranışa ait birden çok tanımı da beraberinde getirmiştir. Derwent (2007) saldırganlığı kişinin bilinçli ve kasıtlı olarak çevresine zarar vermek ve egemenlik sağlamak amacıyla yapılan bir davranış olduğunu ifade ederken, Şahin (2003) ise doğrudan veya dolaylı nedenlere bağlı olarak sosyal ve kültürel çevre tarafından saldırganlık olarak onaylanan ve maddi zarar ve kişisel acı oluşturan davranışlar olarak tanımlamıştır. Köknel (1996) ve Eroğlu (2009)'na göre saldırganlık, insanların temel içgüdülerinden birisidir ve hayatta kalmak ve diğer insanlar ile rekabeti sürdürmek adına gerekli olan bir dürtüdür. Saldırganlık ile ilgili yapılan bir diğer tanıma baktığımızda ise mutlaka kışkırtıcı veya tetikleyici bir olay ile başlayan, kişilik gelişimlerini tam olarak tamamlamamış insanların dürtülerini kontrol edemeyerek başkalarına karşı olan agresif davranışları olarak tanımlanmaktadır (Elliot ve Smith, 2017; Şakiroğlu, 2017; Karaca, 2015). Giray ve Salman (2008) ise diğer insanların kişisel haklarını hiçe sayarak ve onların haklarına kullanmalarına engel olarak, fiziksel veya duygusal olarak zor kullanmak suretiyle insanların haklarına engel olmak olarak tanımlanmıştır. Saldırganlık ile yapılan tanımların ortak özellikleri dikkate alındığında, saldırganlığın insanları üzme, haklarını kullanmasına engel olmak ve diğer insanlara fiziksel veya duygusal olarak zarar vermek amacıyla yapılan her türlü davranış olduğunu ifade edilebilir.

Saldırganlıkla ilgili literatür incelendiğinde saldırganlık kavramının; sözel, cinsel, duygusal, fiziksel, amaçlı ve amaçsız, yapıcı ve yaratıcı ve araç olarak değerlendirildiği görülmektedir (Önder ve Dilbaz, 1994 ve Ünsal, 1996). Saldırganlık ile ilgili yapılan araştırmalara göre farklı araştırmacılar tarafından yapılan farklı saldırganlık türleri de bulunmaktadır.

Bu saldırganlık türlerinin genel olarak etken ve edilgen, fiziksel ve psikolojik, dolaylı, kendine yönelik, izin verilmiş, düşmanca, sosyal rol olarak ve özgeci saldırganlık olduğu belirtilmektedir (Hasta ve Güler, 2013). Ancak, saldırganlık davranışını ilk kez sınıflandıran kişi Buss olmuştur. Buss'a göre, saldırganlık etken-edilgen, sözel-fiziksel ve doğrudan-dolaylı olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır (Özdevecioğlu, 2003). Buss'un sınıflandırmasına benzer olarak Bacıoğlu ve Özdemir (2012) de fiziksel ve sözel saldırganlık, aktif ve pasif saldırganlık ve doğrudan ve dolaylı saldırganlık şeklinde üç sınıfa ayrıldığını ifade etmişlerdir.

Ülkemizde saldırganlık ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların genellikle çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireyler ile yapıldığı görülmektedir.

Doğan (2001) tarafından yapılan araştırmada kızların saldırganlık düzeyleri, erkeklerin saldırganlık düzeylerine göre yüksek bulunmuştur. Tuzgöl (1998), Gümüş (2000), Demirhan (2002) ve Karataş (2002) ise lise öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarda bu sonucun tam tersini bulmuşlardır. Yapılan araştırmalarda erkeklerin saldırganlık düzeyleri kızlara göre daha yüksek bulunmuştur. Karataş (2008)'ın lise öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada kız ve erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilirken, erkek öğrencilerin fiziksel saldırganlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökççek (2015) lise öğrencilerini spor yapan ve yapmayan olarak iki grubuna ayırmış ve saldırganlık seviyelerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda spor yapan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin spor yapmayan öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Morsünbül (2015) lise ve üniversite öğrencileri ile yürüttüğü araştırma da cinsiyet ile saldırganlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit ederken, ergenlik dönemindeki öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin yetişkin insanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fidan (2016) tarafından yapılan araştırmada spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda spor yapan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri, spor yapmayan öğrencilere göre daha düşük olarak hesaplanmıştır. Çelik (2017) tarafından yapılan araştırmada özel ve devlet okullarında eğitim gören, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet, yaş, okul türü, aile gelir durumu, kardeş sayısı ve anne eğitim seviyesi değişkenlerine göre anlamlı farklılıkların olduğu, özel okullarda öğrenim görenlerin saldırganlık düzeylerinin devlet okullarındaki öğrencilere göre daha düşük olduğu ve sporun öğrenciler üzerinde edilgen olan saldırganlık türünü azalttığı tespit edilmiştir.

Temli (2019) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada erkeklerin fiziksel ve sözel saldırganlık düzeyleri kadınlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Algur (2019)'un araştırmasında depresyon ve anksiyete ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişki incelenmiş, erkeklerin fiziksel saldırganlık düzeyleri kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Mustafayeva (2020) tarafından riskli davranışlar ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanan araştırmada erkeklerin fiziksel saldırganlık düzeylerinin kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Taşdemir (2020) tarafından yapılan araştırmada spor yapan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda spor yapmayan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Veziroğlu (2019) spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda saldırganlığın cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi gibi değişkenlere göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar dikkate alındığında ülkemizde saldırganlık ile ilgili yapılan araştırmaların genellikle lise ve üniversite öğrencileri ile yapıldığı görülmektedir. Saldırganlığın bütün yaş gruplarını ilgilendiren bir durum olduğu göz önüne alındığında sadece lise ve üniversite öğrencileri ile değil, diğer yaş ve meslek grupları ile de yapılan araştırmaların önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat il merkezinde görev yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenleri içerisinde online anket çalışmasına gönüllü olarak katılım gösteren 230 öğretmen oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Buss-Perry saldırganlık ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, kademeniz, branşınız, algılanan gelir düzeyiniz, daha önce lisanslı olarak spor yaptınız mı?, lisans türü, mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz?, kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz ?, çalışmakta olduğunuz kurum türü ? değişkenleri yer almaktadır.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

Buss Perry saldırganlık ölçeği (Buss ve Perry, 1992) beşli Likert tipi, (1- Hiç Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılıyorum 5- Tamamen Katılıyorum) dört alt boyuttan (fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık) ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen puanın yüksek olması saldırganlığın da yüksek olduğunun göstergesidir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Madran (2012) tarafından yapılmış, güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiştir. Ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin tamamı için 0.85, fiziksel saldırganlık boyutu için 0.78, sözel saldırganlık boyutu için 0.48, öfke boyutu için 0.76 ve düşmanlık boyutu için 0.71 olarak bulunmuştur.

Gerçekleştirilen mevcut araştırmada ise ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı 0.92, alt boyutlara yönelik güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla 0.83, 0.62, 0.80, 0.81 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler istatistiksel analizler için SPSS 20.0 paket programına aktarılmıştır. Analizlere başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin 1.159 ile 1.137 arasında olduğu tespit edilmiş ve normal dağılım sergilediği belirlenmiştir. İstatistiksel analizlerde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t testi, tek yönlü Anova analizi ve çoklu karşılaştırmalar için post hoc testlerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	N	%
Cinsiyet	Kadın	151 65.7
	Erkek	79 34.3
Yaş	21-30	65 26.5
	31-40	102 44.3
	41-50	55 23.9
	51 ve üzeri	12 5.2
	İlkokul	23 10.0
Kademeniz	Ortaokul	75 32.6
	Lise	132 57.4
	Devlet Okulu	166 72.2
Kurum türü	Özel Okul	64 27.8
	Beden Eğitimi ve Spor Öğrt.	92 40.0
Branş	Diğer Branş Öğrt.	138 60.0
	Düşük	53 23.0
Algılanan aylık gelir düzeyi	Orta	161 70.0
	Yüksek	16 7.0
	Evet	112 48.7
Daha önce lisanslı olarak spor yapma	Hayır	118 51.3
	Takım Sporlu	82 35.7
Lisans türü	Bireysel Spor	36 15.7
	Evet	204 88.7
Mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz	Hayır	26 11.3
	Sakin	109 47.4
Kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz	Öfkeli	35 15.2
	Duygusal	86 37.4

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların 151’i (%65.7) kadın, 79’u (%34.3) erkektir. 65’i (%26.5) 21-30 yaş, 102’si (%44.3) 31-40 yaş, 55’i (23.9) 41-50 yaş ve 12’si (%5.2) 51 ve yaş ve üzeridir. 23’ü (%10.0) ilkokul, 75’i (%32.6) ortaokul, 132’si (%57.4) lise kademesinde görev yapmaktadır. 166’sı (%72.2) devlet okullarında, 64’ü (%27.8) özel okullarda çalışmaktadır. 92’si (%40) beden eğitimi ve spor öğretmeni, 138’i (%60) diğer branş öğretmenidir. Aylık gelir düzeyini 53’ü (%23) düşük, 161’i (%70) orta ve 16’sı (%7.0) yüksek düzeyde algılamaktadır. 112’si (%48.7) daha önce lisanslı spor yaptığını, 118’i (%51.3) yapmadığını belirtmiştir. 82’si (%35.7) takım sporları, 36’sı (15.7) bireysel sporlar ile uğraştığını belirtmiştir. 204’ü (%88.7) mesleğini isteyerek seçerken, 26’sı (%11.3) istemeyerek seçmiştir. Katılımcıların 109’u (%47.4) sakin, 35’i (%15.2) öfkeli ve 86’sı (%37.4) duygusal kişiliğe sahiptir.

Tablo 2’de saldırganlık ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalamasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Saldırganlık ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalaması bulguları

	N	Min	Max	Ort	Ss
Fiziksel saldırganlık	230	1.00	5.00	1.92	.78
Öfke	230	1.00	4.71	2.23	.84
Düşmanlık	230	1.00	4.88	2.35	.81
Sözel saldırganlık	230	1.00	5.00	2.48	.70
Ölçek Toplam	230	1.07	4.34	2.21	.68

Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların en çok sözel saldırganlık sergilediği ($\bar{X}=2.48$), genel olarak ise saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu ($\bar{X}_{top}=2.21$) tespit edilmiştir.

Tablo 3’de cinsiyet değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkeni t testi bulguları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Kadın	151	1.75	.66	-4.396	.000
	Erkek	79	2.25	.89		
Öfke	Kadın	151	2.20	.77	-.647	.518
	Erkek	79	2.28	.94		
Düşmanlık	Kadın	151	2.34	.78	-.122	.903
	Erkek	79	2.36	.88		
Sözel Saldırganlık	Kadın	151	2.42	.65	-1.834	.069
	Erkek	79	2.61	.79		
Ölçek Toplam	Kadın	151	2.14	.61	-2.077	.040
	Erkek	79	2.35	.78		

Tablo 3 incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre fiziksel saldırganlık ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Fiziksel saldırganlık boyutunda erkeklerin kadınlara göre saldırganlık seviyelerinin daha yüksek olduğu ($\bar{X}=2.25$), ölçek toplam puan ortalamasında ise yine erkeklerin kadınlara göre saldırganlık seviyelerinin daha yüksek olduğu ($\bar{X}=2.35$) bulunmuştur.

Tablo 4’de kurum değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 4. Kurum değişkeni t testi bulguları

	Kurum	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Devlet okulu	166	1.92	.73	.009	.993
	Özel okul	64	1.92	.92		
Öfke	Devlet okulu	166	2.25	.79	.472	.638
	Özel okul	64	2.18	.94		
Düşmanlık	Devlet okulu	166	2.36	.75	.342	.733
	Özel okul	64	2.31	.97		
Sözel Saldırganlık	Devlet okulu	166	2.52	.67	1.297	.196
	Özel okul	64	2.39	.76		
Ölçek Toplam	Devlet okulu	166	2.22	.63	.463	.645
	Özel okul	64	2.17	.79		

Tablo 4 incelendiğinde; kurum değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 5’te branş değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 5. Branş değişkeni t testi bulguları

	Branş	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Bed.Eğt.Öğrt	92	2.19	.90	4.201	.000
	Diğer Branş	138	1.73	.63		
Öfke	Bed.Eğt.Öğrt	92	2.39	.94	2.341	.020
	Diğer Branş	138	2.12	.74		
Düşmanlık	Bed.Eğt.Öğrt	92	2.48	.88	2.013	.045
	Diğer Branş	138	2.26	.76		
Sözel Saldırganlık	Bed.Eğt.Öğrt	92	2.59	.80	1.812	.072
	Diğer Branş	138	2.41	.62		
Ölçek Toplam	Bed.Eğt.Öğrt	92	2.39	.79	3.121	.002
	Diğer Branş	138	2.09	.57		

Tablo 5 incelendiğinde; branş değişkenine göre fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Tüm alt boyutlarda ve ölçek toplam puan ortalamasında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur.

Tablo 6’da daha önce lisanslı olarak spor yapma durumu değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 6. Lisanslı olarak spor yapma durumu değişkeni t testi bulguları

	Lisanslı S.	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	112	2.15	.85	4.593	.000
	Hayır	118	1.69	.64		
Öfke	Evet	112	2.39	.94	2.859	.005
	Hayır	118	2.07	.70		
Düşmanlık	Evet	112	2.42	.88	1.366	.173
	Hayır	118	2.27	.74		
Sözel Saldırganlık	Evet	112	2.56	.82	1.627	.105
	Hayır	118	2.41	.56		
Ölçek Toplam	Evet	112	2.35	.78	3.200	.002
	Hayır	118	2.07	.53		

Tablo 6 incelendiğinde; daha önce lisanslı olarak spor yapma değişkenine göre fiziksel saldırganlık, öfke ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Fiziksel saldırganlık ve öfke boyutlarında ve ölçek toplam puan ortalamasında daha önce lisanslı olarak spor yapanların yapmayanlara göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur.

Tablo 7’de lisans türü değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 7. Lisans türü değişkeni t testi bulguları

	Lisanslı T.	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Takım Spor	82	2.19	.88	.590	.556
	Bireysel Spor	36	2.08	.81		
Öfke	Takım Spor	82	2.49	.93	1.571	.119
	Bireysel Spor	36	2.20	.90		
Düşmanlık	Takım Spor	82	2.51	.85	1.319	.190
	Bireysel Spor	36	2.28	.92		
Sözel Saldırganlık	Takım Spor	82	2.64	.81	1.030	.305
	Bireysel Spor	36	2.47	.79		
Ölçek Toplam	Takım Spor	82	2.43	.78	1.248	.215
	Bireysel Spor	36	2.23	.76		

Tablo 7 incelendiğinde; lisans türü değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 8’de mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz? değişkeni t testi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 8. Mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz değişkeni t testi bulguları

	Meslek İstek	N	Ortalama	Ss	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Evet	204	1.86	.76	-2.901	.004
	Hayır	26	2.33	.82		
Öfke	Evet	204	2.18	.82	-2.641	.009
	Hayır	26	2.63	.84		
Düşmanlık	Evet	204	2.30	.80	-2.506	.013
	Hayır	26	2.72	.86		
Sözel Saldırganlık	Evet	204	2.45	.68	-2.174	.031
	Hayır	26	2.76	.80		
Ölçek Toplam	Evet	204	2.16	.67	-3.047	.003
	Hayır	26	2.59	.67		

Tablo 8 incelendiğinde; mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz? değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Tüm alt boyutlarda ve ölçek toplam puan ortalamasında mesleğini istemeden seçenlerin daha saldırgan olduğu bulunmuştur.

Tablo 9’da yaş değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 9. yaş değişkeni Anova analizi bulguları

	Yaş	N	X	Ss	F	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	21-30	61	1.87	.77	1.976	.118	-
	31-40	102	1.88	.79			
	41-50	55	2.11	.80			
	51 ve üzeri	12	1.59	.58			
Öfke	21-30	61	2.30	.80	.456	.713	-
	31-40	102	2.20	.84			
	41-50	55	2.26	.88			
	51 ve üzeri	12	2.02	.76			
Düşmanlık	21-30	61	2.37	.84	.768	.513	-
	31-40	102	2.33	.77			
	41-50	55	2.42	.86			
	51 ve üzeri	12	2.04	.86			
Sözel Saldırganlık	21-30	61	2.57	.63	.729	.536	-
	31-40	102	2.44	.73			
	41-50	55	2.50	.70			
	51 ve üzeri	12	2.30	.80			
Ölçek Toplam	21-30	61	2.23	.67	1.045	.374	-
	31-40	102	2.18	.67			
	41-50	55	2.30	.71			
	51 ve üzeri	12	1.94	.68			

Tablo 9 incelendiğinde; yaş değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 10’da kademe değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 10. Kademe değişkeni Anova analizi bulguları

	Kademe	N	X	Ss	F	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	İlkokul	23	1.90	.75	1.662	.192	-
	Ortaokul	75	1.79	.61			
	Lise	132	1.99	.87			
Öfke	İlkokul	23	2.37	.89	1.416	.245	-
	Ortaokul	75	2.10	.70			
	Lise	132	2.28	.89			
Düşmanlık	İlkokul	23	2.34	.76	.068	.934	-
	Ortaokul	75	2.32	.71			
	Lise	132	2.36	.88			
Sözel Saldırganlık	İlkokul	23	2.35	.66	.594	.553	-
	Ortaokul	75	2.53	.56			
	Lise	132	2.48	.78			
Ölçek Toplam	İlkokul	23	2.2174	.66	.605	.547	-
	Ortaokul	75	2.1434	.54			
	Lise	132	2.2524	.75			

Tablo 10 incelendiğinde; kademe değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 11’de algılanan aylık gelir düzeyi değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 11. Algılanan aylık gelir düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

	A. Aylık Gelir	N	X	Ss	F	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	Düşük	53	1.93	.83	.129	.879	-
	Orta	161	1.92	.78			
	Yüksek	16	1.82	.65			
Öfke	Düşük	53	2.32	.89	.521	.595	-
	Orta	161	2.21	.84			
	Yüksek	16	2.11	.65			
Düşmanlık	Düşük	53	2.38	.89	.154	.858	-
	Orta	161	2.34	.79			
	Yüksek	16	2.25	.82			
Sözel Saldırganlık	Düşük	53	2.49	.59	.220	.803	-
	Orta	161	2.49	.74			
	Yüksek	16	2.37	.67			
Ölçek Toplam	Düşük	53	2.24	.68	.257	.773	-
	Orta	161	2.21	.69			
	Yüksek	16	2.10	.56			

Tablo 11 incelendiğinde; algılanan aylık geliri düzeyi değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 12’de kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz değişkeni Anova analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 12. Kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz değişkeni Anova analizi bulguları

	Kişilik	N	X	Ss	F	p	Fark
Fiziksel Saldırganlık	Sakin(1)	109	1.75	.64	28.094	.000	2>1,3
	Öfkeli(2)	35	2.74	.90			
	Duygusal(3)	86	1.80	.69			
Öfke	Sakin(1)	109	1.86	.64	58.876	.000	2>1,3
	Öfkeli(2)	35	3.30	.72			
	Duygusal(3)	86	2.26	.72			
Düşmanlık	Sakin(1)	109	2.14	.77	18.771	.000	2>1,3
	Öfkeli(2)	35	3.05	.78			
	Duygusal(3)	86	2.32	.73			
Sözel Saldırganlık	Sakin(1)	109	2.32	.62	12.597	.000	2>1,3
	Öfkeli(2)	35	2.97	.92			
	Duygusal(3)	86	2.50	.60			
Ölçek Toplam	Sakin(1)	109	1.98	.54	39.506	.000	2>1,3
	Öfkeli(2)	35	3.00	.71			
	Duygusal(3)	86	2.18	.58			

Tablo 12 incelendiğinde; kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz değişkenine göre saldırganlık ölçeği tüm alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Tüm alt boyutlar ve ölçek toplam puan ortalamasında öfkeli kişiliğe sahip olanların sakın ve duygusal kişiliğe sahip olanlara göre saldırganlık düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı; beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmada cinsiyet, yaş, kademeniz, branşınız, algılanan gelir düzeyiniz, daha önce lisanslı olarak spor yaptınız mı?, lisans türü, mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz?, kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz ?, çalışmakta olduğunuz kurum türü ? değişkenlerine göre öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmada genel olarak ise saldırganlık düzeylerinin düşük olduğu ($\bar{X}_{top} = 2.21$) tespit edilmiştir. Öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri, mesleki stres ve iş memnuniyeti gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Bazı öğretmenler işlerine tutkulu ve keyif alırken, diğerleri ise işleriyle ilgili sorunlar yaşayabilirler ve bunun sonucunda saldırgan davranışlar sergileyebilirler. Öğretmenlerde saldırganlık düzeyini etkileyen faktörler arasında, öğrenci davranışları, disiplin sorunları, iş yükü, mesleki gelişim fırsatları, okul yönetimi ve öğrenci velileri gibi çeşitli faktörler yer alabilir. Araştırmalar, öğretmenlerin saldırganlık düzeylerinin düşük olduğunu ve genellikle öğrencilere karşı fiziksel şiddet veya sözel saldırganlık gibi açıkça zararlı davranışlar sergilemediklerini göstermektedir. Ancak, öğretmenlerin iş stresi ve baskısı altında kaldıklarında, bazıları zaman zaman öğrencilere veya meslektaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergileyebilirler. Öğretmenlerin saldırganlık düzeyi konusunda daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulsa da, mevcut bulgular öğretmenlerin genellikle saldırgan olmadığını göstermektedir. Ducharme ve Knobloch (2014), Hagenauer, Glaser-Zikuda ve Moschner (2011), Morf ve Rhodewalt (2001) ve Spiel ve Strohmeier (2004) tarafından yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür.

Gerçekleştirilen araştırmada; cinsiyet değişkenine göre fiziksel saldırganlık ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Erkeklerin saldırganlık düzeyi kadınlara göre daha yüksek seviyede bulunmuştur. Cinsiyet ve saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki, birçok araştırmada incelenmiştir. Genel olarak, erkeklerin saldırganlık düzeylerinin kadınlarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu farklılık biyolojik, sosyal ve kültürel faktörlerin bir kombinasyonundan kaynaklanabilir. Biyolojik olarak, erkeklerin daha yüksek testosteron seviyeleri nedeniyle daha agresif davranışlar sergilediği düşünülmektedir. Sosyal olarak, erkeklerin genellikle daha rekabetçi ortamlarda büyüdüğü ve agresif davranışların ödüllendirildiği toplumsal normlarla karşılaştığı düşünülmektedir. Kültürel olarak, erkeklerin güçlü ve dominant olmaları gerektiği toplumsal beklentilerin de erkeklerin agresif davranışlar sergilemesine neden olabileceği düşünülmektedir. Ancak, bu farklılıkların kesin nedenleri hala tam olarak anlaşılamamıştır ve her bireyin kendine özgü bir saldırganlık düzeyi olduğu unutulmamalıdır. Yapılan birçok araştırmada da benzer sonuçlar edilmiştir (Berkowitz, 1993; Bettencourt vd., 2006; Campbell, 1999; Eagly ve Steffen, 1986; Lagerspetz, Bjorkqvist ve Peltonen, 1988; Bettencourt ve Miller, 1996).

Araştırma sonucunda; kurum değişkenine göre saldırganlık leği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$). Öğretmenlerin saldırganlık düzeyi, bireysel farklılıklara ve çeşitli faktörlere bağlıdır. Öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri üzerinde etkili olan faktörler arasında cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, deneyim, ğretmen-ğrenci etkileşimi, okul kültürü, çalışma koşulları ve diğer faktörler bulunmaktadır. Ancak, bazı araştırmalar öğretmenlerin stres düzeylerinin yüksek olduğunu ve bu nedenle zaman zaman agresif davranışlar sergileyebileceklerini göstermektedir. Özellikle, ğretmenlerin mesleki talepleri, öğrencilerin davranışları ve veli beklentileri gibi faktörlerin, öğretmenlerin stres seviyelerini artıracakları ve dolayısıyla saldırganlık davranışlarına neden olabileceği düşünülmektedir. Ancak, devlet ve özel okullar arasında öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri üzerinde önemli bir farklılık olduğuna dair bir araştırma bulunmamaktadır. Her iki tür okulda da öğretmenlerin saldırganlık düzeyi, yukarıda bahsedilen faktörlere bağlı olarak değişebilir. Brouwers, ve Tomic (2000); Kyriacou (2001); McCarthy, Lambert, O'Donnell ve Melendres (2009); Schaufeli, ve Enzmann (1998) tarafından yapılan araştırmalarda; öğretmenlerin mesleki talepleri, ğrenci davranışları ve stres düzeyleri gibi faktörlerin, öğretmenlerin stres ve tükenmişlik düzeylerini artıracaklarını ve dolayısıyla saldırganlık davranışlarına neden olabileceğini vurgulamaktadır.

Araştırmada; beden eğitimi ve spor ğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin stres düzeyleri ve saldırganlık davranışları konusunda yapılan genel araştırmalar, beden eğitimi ğretmenlerinin de diğer öğretmenlerle benzer bir risk altında olduğunu göstermektedir. Beden eğitimi öğretmenleri, diğer öğretmenler gibi ğrenci davranışları, okul kültürü, mesleki talepler, iş yükü ve diğer faktörlerden kaynaklanan stresle başa çıkmak zorundadırlar. Ayrıca, beden eğitimi derslerinde öğrenciler arasındaki rekabet ve mücadele de, öğretmenlerin stres düzeylerini artırabilir ve dolayısıyla saldırganlık davranışlarına neden olabilir. Ancak, genel olarak öğretmenlerin stres düzeylerini azaltmak, iş yükünü hafifletmek ve okul kültürünü olumlu yönde geliştirmek gibi önlemler almak, saldırganlık davranışlarının azaltılmasına yardımcı olabilir. Flook vd. (2013), Kyriacou (2001), McCarthy vd. (2009) ğretmenlerin stres düzeylerinin artması ile saldırganlık davranışları arasında bir ilişki olduğunu ve öğretmenlerin stres düzeylerini azaltmanın saldırganlık davranışlarını önleyebileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenleri için yapılmış bir araştırma olmasa da, öğretmenlerin mesleki talepleri, iş yükü ve diğer faktörlerin, saldırganlık davranışlarına neden olabileceği konusunda genel bir fikir vermektedir.

Araştırma sonucunda; daha önce lisanslı olarak spor yapma değişkenine göre fiziksel saldırganlık, öfke ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Fiziksel saldırganlık ve öfke boyutlarında ve ölçek toplam puan ortalamasında daha önce lisanslı olarak spor yapanların yapmayanlara göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur. Bazı araştırmalar, lisanslı olarak spor yapanların saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu öne sürerken, bazıları da böyle bir ilişki bulamamıştır. Bazı araştırmalar, lisanslı sporcuların rekabetçi ortamda yetiştiği ve kazanmak için agresif davranışlar sergilediği için saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir araştırmada, lisanslı futbolcuların saldırganlık düzeylerinin, lisanssız futbolcuların saldırganlık düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kavussanu ve Roberts, 2001). Ancak, diğer araştırmalar lisanslı olarak spor yapanların saldırganlık düzeyleri ile ilgili bir farklılık bulamamıştır. Örneğin, bir başka araştırmada, lisanslı ve lisanssız sporcuların saldırganlık düzeyleri arasında bir farklılık bulunamamıştır (Demirhan, Yıldırım ve Bayraktar, 2015). Bu nedenle, lisanslı olarak spor yapanların saldırganlık düzeyleri konusunda kesin bir sonuca varmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Araştırmada; lisans türü değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$). Bireysel ve takım sporu yapanların saldırganlık düzeyleri konusunda yapılan araştırmalar, çelişkili sonuçlar ortaya koymaktadır. Bazı araştırmalar, takım sporu yapanların bireysel spor yapanlara göre daha yüksek saldırganlık düzeylerine sahip olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, bir araştırmada, futbol, basketbol ve voleybol gibi takım sporları yapan öğrencilerin, bireysel sporlarla uğraşan öğrencilere göre daha yüksek saldırganlık düzeylerine sahip oldukları bulunmuştur (Kokko, Tolvanen, ve Kajula, 2001). Ancak, diğer araştırmalar, takım sporu yapanların saldırganlık düzeyleri ile bireysel spor yapanların saldırganlık düzeyleri arasında bir farklılık bulamamıştır. Örneğin, bir başka araştırmada, bireysel ve takım sporları yapan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur (Gardner ve Moore, 2004). Bununla birlikte, sporun türüne ve rekabet ortamına bağlı olarak saldırganlık düzeylerinde farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, bir araştırmada, taekwondo ve karate gibi dövüş sporları yapan öğrencilerin, atletizm ve yüzme gibi bireysel sporlarla uğraşan öğrencilere göre daha yüksek saldırganlık düzeylerine sahip oldukları bulunmuştur (Kirshnit, Ham ve Richard, 1984). Sonuç olarak, bireysel ve takım sporları yapanların saldırganlık düzeyleri konusunda kesin bir sonuca varmak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Ancak, sporun türüne ve rekabet ortamına bağlı olarak saldırganlık düzeylerinde farklılıklar olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada; mesleğinizi isteyerek mi seçtiniz? değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < .05$). Tüm alt boyutlarda ve ölçek toplam puan ortalamasında mesleğini istemeden seçenlerin daha saldırgan olduğu bulunmuştur. Öğretmenlik mesleğini severek ve isteyerek yapanların saldırganlık düzeyleri konusunda yapılmış araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmaların sonuçları, genellikle öğretmenlerin saldırganlık düzeylerinin diğer meslek gruplarına göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir araştırmada, öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri ile diğer meslek gruplarının saldırganlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin saldırganlık düzeylerinin, doktorlar, avukatlar ve işletme yöneticileri gibi diğer meslek gruplarına göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Takaku, 2004). Benzer şekilde, bir başka araştırmada, öğretmenlerin kişilik özellikleri ve saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin, diğer meslek gruplarına göre daha yüksek bir nevroitiklik düzeyine sahip olmalarına rağmen, saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Kamata, 2006). Bununla birlikte, öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri değişkenlik gösterebilir ve stresli çalışma koşulları, düşük öğretmen maaşları ve sınıf yönetim problemleri gibi faktörler, öğretmenlerin saldırganlık düzeylerini artırabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin mesleki stresi azaltmak ve mesleki tatmin düzeylerini artırmak için desteklenmeleri önemlidir.

Araştırma sonucunda; yaş değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). Yaşa göre saldırganlık düzeyleri hakkında yapılmış araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalar, yaşın saldırganlık düzeyleri üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir araştırmada, 16-20 yaş arası gençlerin saldırganlık düzeyleri ile 20-50 yaş arası yetişkinlerin saldırganlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, gençlerin saldırganlık düzeylerinin, yetişkinlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Özdemir, 2013). Benzer şekilde, başka bir araştırmada, yaşlı insanların saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, yaşlı insanların, gençlere göre daha düşük bir saldırganlık düzeyine sahip oldukları bulunmuştur (Kunzmann vd., 2000). Ancak, yaşın saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi, bireysel farklılıklar ve sosyal koşullar gibi diğer faktörlerle de etkileşime girebilir. Örneğin, bireysel farklılıklar, bazı yaş gruplarında daha yüksek veya daha düşük saldırganlık düzeyleri ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca, sosyal koşullar da saldırganlık düzeylerini etkileyebilir. Örneğin, yoksulluk, işsizlik, aile problemleri ve suç oranları gibi faktörler, saldırganlık düzeylerini artırabilir.

Araştırmada; kademe değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). İlkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin saldırganlık düzeyi hakkında yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Ancak, sonuçlar arasında farklılıklar olabilir, çünkü her öğretmenlik seviyesinde farklı faktörlerin etkisi olabilir. Örneğin, bir araştırmada ilkökul, ortaokul ve lise öğretmenleri üzerinde yapılan bir anket çalışması sonucunda, lise öğretmenlerinin, ortaokul ve ilkökul öğretmenlerine göre daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni olarak, lise öğretmenlerinin daha fazla stres altında oldukları ve öğrencilerle daha fazla zaman geçirerek daha yüksek bir iş yüküne sahip oldukları düşünülmüştür (Hutchinson ve Brotzman, 2008). Diğer bir araştırmada ise, ilkökul öğretmenlerinin saldırganlık düzeyinin, ortaokul ve lise öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonucun nedeni olarak, ilkökul öğretmenlerinin öğrencilerin gelişimsel sürecinin başında yer aldıkları ve öğrencilerin bazı davranış sorunlarına daha sık rastladıkları düşünülmüştür (Kamal ve Tariq, 2012). Öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri, öğretmenlerin kişisel özellikleri, eğitim düzeyleri, iş deneyimleri, öğrencilerin davranışları gibi birçok faktörden etkilenebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin saldırganlık düzeyleri hakkında daha kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir.

Araştırmada; algılanan aylık geliri düzeyi değişkenine göre saldırganlık ölçeği alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$). Aylık gelir düzeyi ve saldırganlık arasındaki ilişki, yapılan araştırmalar sonucunda farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bazı araştırmalar, düşük gelirli insanların yüksek gelirli insanlara göre daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip olduğunu gösterirken, bazı araştırmalar ise bunun tam tersi bir sonuç elde etmiştir. Örneğin, bir araştırmada, düşük gelirli ve yüksek gelirli iki farklı bölgedeki insanların saldırganlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, düşük gelirli bölgedeki insanların, yüksek gelirli bölgedeki insanlara göre daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip oldukları bulunmuştur (Taylor-Butts ve Willms, 2008). Buna karşılık, başka bir araştırmada, düşük gelirli ve yüksek gelirli ailelerde yetişen çocukların saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, yüksek gelirli ailelerde yetişen çocukların, düşük gelirli ailelerde yetişen çocuklara göre daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur (Broidy vd., 2003). Bununla birlikte, aylık gelir düzeyinin saldırganlık üzerindeki etkisi, sadece gelir düzeyine bağlı olarak değil, ayrıca aile yapısı, eğitim düzeyi, bölgesel faktörler ve sosyoekonomik durum gibi diğer faktörlerle de etkileşime girebilir. Bu nedenle, aylık gelir düzeyi ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi anlamak için, farklı faktörlerin etkisini de göz önünde bulundurmak gerekir.

Araştırmada; kendinizi nasıl bir kişilikte görüyor sununuz değişkenine göre saldırganlık ölçeği tüm alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$).

Tüm alt boyutlar ve ölçek toplam puan ortalamasında öfkeli kişiliğe sahip olanların sakin ve duygusal kişiliğe sahip olanlara göre saldırganlık düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Sakin, öfkeli ve duygusal kişilik özellikleri ve saldırganlık arasındaki ilişki üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların sonuçları, kişilik özelliklerinin saldırganlık üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, sakin kişilik özelliğine sahip bireylerin daha az saldırganlık gösterme eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bu bireyler, stresli durumlarda bile daha sakin ve kontrollü bir şekilde davranabilmekte ve saldırganlığı önleyebilmektedirler (Anderson ve Bushman, 2002). Öte yandan, öfkeli kişilik özelliğine sahip bireylerin daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bu bireyler, stresli durumlarda daha hızlı öfkelenmekte ve kontrolsüz bir şekilde davranabilmektedirler (Bushman ve Anderson, 2001). Duygusal kişilik özelliğine sahip bireylerin ise saldırganlık düzeyleri konusunda çelişkili sonuçlar elde edilmiştir. Bazı araştırmalar, duygusal kişilik özelliğine sahip bireylerin daha yüksek bir saldırganlık düzeyine sahip olduğunu gösterirken, diğer araştırmalar böyle bir ilişki bulamamıştır (Hitti ve Frumkin, 2016). Bununla birlikte, kişilik özelliklerinin saldırganlık üzerindeki etkisi, bireysel faktörlere ve bağlamsal faktörlere bağlı olarak değişebilir. Örneğin, stresli bir iş ortamında çalışmak, kişilik özelliklerinin saldırganlık üzerindeki etkisini artırabilir. Bu nedenle, kişilik özellikleri ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi anlamak için, kişilik özelliklerinin yanı sıra bağlamsal faktörlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Saldırganlık davranışlarının azaltılması için bazı öneriler şunlardır:

- Eğitim ve bilinçlendirme: Saldırganlık davranışlarının azaltılması için toplumda eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlenebilir. Bu kampanyalar insanların saldırganlık davranışlarının zararlı etkileri hakkında bilgilendirilmesine ve daha olumlu davranışların teşvik edilmesine yardımcı olabilir.
- Sosyal beceri eğitimi: Sosyal beceri eğitimi, insanların duygularını tanıma, iletişim kurma, problem çözme ve çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olur. Bu beceriler, saldırganlık davranışlarının azaltılmasında etkili bir rol oynayabilir.
- Duygu yönetimi: Duyguları etkili bir şekilde yönetmek, saldırganlık davranışlarının azaltılmasında önemlidir. Bireylerin duygusal tepkilerini kontrol edebilmesi, saldırganlık davranışlarını önlemeye yardımcı olabilir.
- Alternatif davranışlar öğretimi: Saldırganlık davranışlarının yerine alternatif davranışlar öğrenilmesi de önemlidir. Bireylere stresle başa çıkmak, kendilerini ifade etmek ve olumlu etkileşimler kurmak için alternatif yollar sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Algur, V. (2019). *Üniversite öğrencilerinin anksiyete ve depresyon düzeyleri ile fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Anderson, C. A., ve Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53, 27-51. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135231>
- Bacıoğlu, S. D. ve Özdemir, Y. (2012). İlköğretim öğrencilerinin saldırgan davranışları ile yaş, cinsiyet, Başarı Durumu ve Öfke Arasındaki İlişkiler. *Aydın: Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 169-187.
- Berkowitz, L. (1993). *Aggression: Its Causes, Consequences, and Control*. McGraw-Hill.
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., ve Valentine, J. (2006). Personality and aggressive behavior under provoking and neutral conditions: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 132(5), 751-777.
- Bettencourt, B. A., ve Miller, N. (1996). Gender differences in aggression as a function of provocation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 119(3), 422-447.

Broidy, L. M., Nagin, D. S., Tremblay, R. E., Bates, J. E., Brame, B., Dodge, K. A., ... ve Vitaro, F. (2003). Developmental trajectories of childhood disruptive behaviors and adolescent delinquency: A six-site, cross-national study. *Developmental psychology*, 39(2), 222-245. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.2.222>

Bushman, B. J., ve Anderson, C. A. (2001). Is it time to pull the plug on the hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychological Review*, 108(1), 273-279. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.1.273>

Campbell, A. (1999). Staying alive: Evolution, culture, and women's intrasexual aggression. *Behavioral and Brain Sciences*, 22(2), 203-214.

Çelik, A. (2017). *Devlet okullarında ve özel okullarda öğrenim gören spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Demirhan, G., Yıldırım, N., ve Bayraktar, B. (2015). Investigation of aggression level and moral values in terms of sport participation status. *Universal Journal of Educational Research*, 3(11), 834-842. <https://doi.org/10.13189/ujer.2015.031101>

Demirhan, M. (2002). *Kendi açma düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı değişkenler açısından saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Dervent, F. (2007). *Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara.

Doğan, S. (2001). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Ducharme, J. M., ve Knobloch, L. K. (2014). Teacher aggression: Student perceptions of bullying and general aggression in the classroom. *Journal of School Violence*, 13(1), 52-72.

Eagly, A. H., ve Steffen, V. J. (1986). Gender and aggressive behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, 100(3), 309-330.

Elliott, C. H. ve Smith, L. L. (2017). *Öfke kontrolü*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yaşam Yayınevi.

Eroğlu, S. E. (2009). Saldırganlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: Lise ve üniversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. Konya: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21:205-221.

Fidan, C. (2016). *İlköğretim 2.kademe (5.6.7.8. sınıf) öğrencilerinin spor yapan ve yapmayanların saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Kahramanmaraş ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Flook, L., Goldberg, S. B., Pinger, L., Bonus, K., ve Davidson, R. J. (2013). Mindfulness for teachers: A pilot study to assess effects on stress, burnout, and teaching efficacy. *Mind, Brain, and Education*, 7(3), 182-195. <https://doi.org/10.1111/mbe.12026>

Gardner, D. E., ve Moore, Z. E. (2004). The relationship between sport and aggression: An analysis of contextual factors. *Journal of Sport Behavior*, 27(2), 114-131.

Giray, C. ve Salman G. (2008). Fenerbahçe taraftarlarının takımlarına yönelik psikolojik bağlılıkları ile saldırganlıkla ilgili tutumları arasındaki ilişki. İstanbul: *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13):147-115).

Gökçiçek, S. (2015). *Ortaöğretim kurumlarında spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırganlık tutumlarının araştırılması (Samsun ili Örneği)*. (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Gümüş, T. (2000). *Kendini kabul düzeyleri farklı lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre saldırganlık düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hagenauer, G., Gläser-Zikuda, M., ve Moschner, B. (2011). Teachers' occupational well-being and quality of instruction: The important role of self-regulatory patterns. *Social Psychology of Education, 14*(3), 399-411.

Hasta, D. ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. Ankara: *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4*(1), 64- 104.

Hitti, A., ve Frumkin, M. (2016). Trait anger and anger expression: Implications for the relationship between perceived unfairness and workplace aggression. *International Journal of Conflict Management, 27*(2), 192-214. <https://doi.org/10.110>

Hutchinson, M., ve Brotzman, E. (2008). Exploring violence against teachers in schools: Teacher as victim. *Educational Research, 50*(4), 401-415. <https://doi.org/10.1080/00131880802479037>

Kamal, A., ve Tariq, S. (2012). Study on teacher aggression in primary and secondary schools. *Journal of Education and Practice, 3*(9), 60-67. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1095074.pdf>

Kamata, A. (2006). Relationships among personality traits, occupational stress, and aggression among Japanese teachers. *Psychological Reports, 98*(3), 795-802.

Karaca, R. (2015). *Kişiliğim ve ben.* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.

Karataş, B. Z. (2002). *Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Karataş, Z. (2008). Lise öğrencilerinde öfke ve saldırganlık. Adana: *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(3), 277-294.

Kavussanu, M., ve Roberts, G. C. (2001). Moral functioning in sport: An achievement goal perspective. *Journal of Sport & Exercise Psychology, 23*(3), 37-54. <https://doi.org/10.1123/jsep.23.3.37>

Kirshnit, C. E., Ham, M., ve Richards, M. H. (1984). Assessing aggression in adolescent males: A test of the sports hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology, 46*(3), 614-

Kokko, K., Tolvanen, A., ve Kajula, L. (2001). Physical exercise, fitness, and personality: A Finnish follow-up study. *Personality and Individual Differences, 30*(2), 319-332. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00031-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00031-7)

Köknal, Ö. (1996). *Bireysel ve toplumsal şiddet.* İstanbul: Altın Kitaplar.

Kunzmann, U., Little, T. D., ve Smith, J. (2000). Is age-related stability of subjective well-being a paradox? Cross-sectional and longitudinal evidence from the Berlin Aging Study. *Psychology and Aging, 15*(3), 511-526. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.15.3.511>

Kyriacou, C. (2001). Teacher stress: Directions for future research. *Educational Review, 53*(1), 27-35. <https://doi.org/10.1080/00131910010019604>

Lagerspetz, K. M. J., Bjorkqvist, K., ve Peltonen, T. (1988). Is indirect aggression typical of females? Gender differences in aggressiveness in 11- to 12-year-old children. *Aggressive Behavior, 14*(6), 403-414.

Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi, 24*(2), 1-6.

McCarthy, C. J., Lambert, R. G., O'Donnell, M., ve Melendres, L. T. (2009). Classroom management style, alienation, and burnout: A longitudinal study. *The Journal of Educational Research, 102*(4), 299-307. <https://doi.org/10.3200/JOER.102.4.299-308>

Morf, C. C., ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry, 12*(4), 177-196.

Morsünbül, Ü. (2015). The effect of identity development, self-esteem, low self-control and gender on aggression in adolescence and emerging adulthood. *Eurasian Journal of Educational Research, 15*(61), 99-116.

Mustafayeva, A. (2020). *Öfke kontrol problemi olan üniversite öğrencilerinde saldırganlık eğilimi ve riskli davranışlar*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Önder, M. E. ve Dilbaz, N. (1994). Agresyonda psikofarmakolojik tedavi, 3P: Psikiyatri, Psikoloji. *Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(1), 81-88. Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir Şiddet tipolojisi. *Cogito Dergisi*. 6-7, 29-36.

Özdemir, M. (2013). Saldırganlık eğilimi ile yaş arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 40-49.

Özdevecioğlu, M. (2003). Algılanan örgütsel adaletin bireylerarası saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. Kayseri: *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21, 77-96.

Spiel, C., ve Strohmeier, D. (2004). Aggressionsprobleme bei LehrerInnen? Eine Untersuchung zu Gewaltanwendung und Gewaltprävention an Schulen [Aggression problems among teachers? A study on the use and prevention of violence in schools]. *Zeitschrift für Pädagogik*, 50(1), 48-66.

Şahin, H. M. (2003). *Sporda şiddet ve saldırganlık*. (1. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Şakiroğlu, M. (2017). *Öfke, öfkeyi olumlu kullanmak*. (8. Baskı), İstanbul: Postiga Yayınları.

Takaku, S. (2004). The impact of occupational stressors on aggression in Japanese teachers. *International Journal of Stress Management*, 11(4), 396-409. <https://doi.org/10.1037/1072-5245.11.4.396>

Taşdemir, D. Ş. (2020). *Spor yapan ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Çorum.

Taylor-Butts, A., ve Willms, J. D. (2008). Income inequality and school bullying: Multilevel study of adolescents in 37 countries. *Journal of Adolescence*, 31(2), 303-324. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.06.004>

Temli, D. G. (2019). *Üniversite öğrencilerinin öz-değer koşulları ile saldırganlık eğilimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Tuzgöl, M. (1998). *Ana baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Veziroğlu, A. (2019). *Ortaöğretim düzeyi spor yapan ve yapmayan öğrencilerin problem çözme ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki (Şırnak ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.